

Niflheimr

Met elke stap zakten de rubberlaarzen van Erik Hall dieper weg en hij had allang geen gevoel meer in zijn benen. Maar het kon nu niet ver meer zijn.

Erik Hall was grofgebouwd en hoekig als een bodybuilder en hij sjouwde drie duiktassen mee. Het verbaasde hem dus niet dat het zompige mos onder hem meegaf. Wat hem wel verbaasde, was dat het al zo snel donker was geworden in het bos sinds hij de klep van de kofferbak had dichtgeslagen. Vanaf de parkeerhaven had hij over de sloot in de verte gekeken en toen had de bosrand er licht en uitnodigend uitgezien. Nu, na een uur stevig doorlopen, zweefde er een melkachtige nevel tussen de struiken. Toch had hij nog geen spijt van zijn tocht.

Toen hij een glimp opving van de open plek achter de laatste stammen, bleef hij staan. Hij wist het even niet meer, totdat hij de resten van het oude hek in het oog kreeg. De vermolmde stopen staken als waarschuwende vingers omhoog voor de helling, die steil afliep naar de opening van de mijnschacht. Door de witte mistsluiers zette hij de laatste stappen over het gras en liet zich naar beneden glijden. Op het bordes voor de mijningang schakelde hij zijn gps-navigators uit en liet de tassen met duikapparatuur voorzichtig van zijn schouders glijden. Vervolgens liet hij zijn samengedrukte wervels weer terugveren en hij strekte zijn rug.

Het was waterkoud, net als gisteren, toen hij er voor het eerst in was geslaagd de verlaten mijn te vinden, en de stank was ook nog even afschuwelijk. Ergens lag vast iets te rotten, dacht hij. Een door de maden aangevreten ree of zo.

De mist had het licht tot schemering gedimd en toen hij zich over de diepe mijnschacht boog, kon hij eerst nauwelijks details onderscheiden. Pas toen zijn ogen eraan gewend waren, zag hij de boomstammen die vanaf ongeveer dertig meter diepte de wanden van de

mijnschacht stutten. Er schoot een beeld door zijn hoofd van een slecht gebit met nog maar een paar zwarte tanden, alsof hij in de mond van een hoogbejaarde keek.

Erik deed een paar stappen naar achteren en ademde voorzichtig in. De stank leek minder te worden, hoe verder hij zich van het gat verwijderde.

Hij mocht zichzelf nu toch best een schouderklopje geven. Hij had de weg gevonden in dit schemerlicht en zijn doel opnieuw bereikt. Dat zouden niet veel mensen hem nadoen. Iedereen kon een gps-navigator gebruiken om vanaf Falun een adres bij Sundborn of Sägmyra te bereiken, maar om de juiste plaats te vinden meer dan vijf kilometer rechtstreeks de wildernis in, dat was een heel ander verhaal.

De meeste, praktisch alle, verlaten mijnschachten waren nauwkeurig in kaart gebracht. Daar hadden de ambtenaren van de Mijninspectie voor gezorgd. Maar dit gat hadden ze kennelijk over het hoofd gezien, en nu had hij hier alles naartoe gesleept wat hij nodig had om te kunnen afdalen.

Toen Erik Hall de rits van de eerste tas opentrok, viel het hem op hoe stil het was.

Hij wist niet precies hoe lang het geleden was, maar daarnet had hij het geronk van auto's nog kunnen horen. Niet heel hard, natuurlijk, maar wel zo duidelijk dat hij het gevoel had gekregen dat hij niet helemaal alleen was. Hij wist nog dat hij naar het kloppen van een specht had geluisterd en naar het geritsel van kleine dieren. Ook had hij, toen het nog steeds volop licht was in het bos, af en toe een vogel tussen de takken horen bewegen. Toen daarna de mist was opgekomen en het struikgewas steeds dichter werd, had hij nauwelijks nog iets anders kunnen horen dan zijn eigen ademhaling en het gekraak van brekende takken.

En nu – helemaal niets meer.

Of ja, toch wel: een zwak gezoem van vliegen die zich om hem heen begonnen te verzamelen. Nieuwsgierig kropen ze in zijn tas om te zien of daar iets eetbaars in zat, maar dat was niet het geval. In de eerste tas zaten alleen haspels met touwen, karabijnhaken en bouten, een tweezijdig titanium mes met een hol geslepen snijkant en een zaagkant, een klopboormachine op batterijen, zijn klimgordel en de primaire lamp die hij aan zijn rechterduikhandschoen vast zou maken.

Erik gooide alle spullen op het vergeelde gras en maakte het zijvak

van de tas open. Daar zaten de stevige doosjes met Finse precisie-instrumenten in. Hij haalde een dieptemeter tevoorschijn, die moest vaststellen hoe ver hij onder het wateroppervlak van de ondergelopen schacht zakte, en een hellingmeter om de hellingshoek van de mijn-gangen te kunnen schatten als hij daar eenmaal was.

Er waren nu meer vliegen, ze zweefden om hem heen als een smerige wolk. Erik wapperde de insecten geërgerd voor zijn mond weg, terwijl hij intussen de ademautomaten en de lange slangen die hem in leven moesten houden uit de volgende tas haalde. Hij monteerde de eerste trap en controleerde de druk in de duikcilinders. Hij deed een paar passen naar achteren, maar de zwerm vliegen volgde hem op de voet.

Hij ging krom staan om zijn groene rubberlaarzen uit te trekken en ontdeed zich vervolgens van zijn camouflagebroek en zijn windjack. Terwijl de beestjes over zijn gezicht en hals kropen, maakte hij de klep van de laatste tas open. Onder zijn duikcomputer en zijn voorhoofds-lamp lagen het dikke onderpak en de rubberachtige huid van het droogpak klaar. Glimmend zwart trilaminaat, speciaal ontwikkeld voor het duiken in water van vier graden.

Met zijn benen in de pijpen van het pak bukte hij en trok de met rubber verstevigde duikschoenen over zijn hielen. Met een grimas kwam hij weer overeind en stak eerst zijn linker- en toen zijn rechterhand door de latex manchetten. Hij schoof het pak recht en trok ten slotte de neopreen kap over zijn hoofd. Nu konden de vliegen alleen nog zijn ogen en het bovenste deel van zijn wangen bereiken.

Hij pakte de zak waar zijn zwemvinnen en zijn duikmasker in zaten. Bij de opening van de schacht, waar de ranzige geur van rotte eieren zo sterk was dat hij even geneigd was om te keren, hing hij de zak aan een nylon touw. Hij liet het touw vieren en kon de schokkerige afdaling een meter of veertig, vijftig volgen, maar de lijn bleef maar lopen. Het duurde een paar minuten voordat die het water onder in de mijn-schacht bereikte.

Hij zekerde de lijn door die een paar maal om een rotsblok te winden en ging toen zijn klimspullen halen. Terug bij de schacht ging hij op zijn knieën zitten. Het schrille gejang van de kloppboor verbrak eindelijk alle stilte, en al gauw kon hij de eerste bout bevestigen. Hij gaf een ruk – die zou het wel houden. De boor kwam snerpnd weer op gang voor zekering nummer twee.

Toen hij klaar was, tilde hij de stalen duikcilinders, het trimvest en de slangen op zijn rug. Het pakket woog vijftig kilo. Hij had sterke

benen van alle uren training in zijn huisje, maar toch wankelde hij even onder het gewicht. Ten slotte gesppte hij zijn klimgordel vast voor zijn borst en testte een paar keer of het zelfremmende afdaalapparaat, dat de snelheid van zijn val in de schacht moest reguleren, goed werkte. Daarna liet Erik Hall zich met een zwaai over de rand zakken. De touwrem maakte een zoevend geluid toen hij afdaalde.

Als je op internet surfte, kon je wazige foto's vinden van *urban explorers* in Los Angeles, die kilometer na kilometer door claustrofobische rioolstelsels tijgerden. Je kon teksten vinden van Italianen die tussen de ratten en het afval door in antieke catacomben rondkropen, en Russen die vertelden van expedities naar vergeten gevangenschappen uit de tijd van de sovjetrepubliek, honderden meters onder de grond. Uit Zweden kwamen filmpjes waarop vervallen mijnschachten te zien waren, waarin duikers door pikzwart water zwommen. Ze kropen door tunnels waaraan geen eind leek te komen.

Bij Borlänge was een groep actief die zich de Baggboduikers noemde. Verder had je Gruf in Gävle, Wärmland Underground in Karlstad, en een paar groepen in Bergslagen en Umeå. Daarnaast waren er figuren zoals Erik Hall, die op eigen houtje doken en het liefst op zichzelf bleven. Dat verdiende geen aanbeveling, maar het gebeurde toch.

Aangezien ze tips uitwisselden over de uitrusting en over schachten die de moeite van het onderzoeken waard waren, kenden alle mijn-duikers van het land elkaar. Jaar in jaar uit waren het dezelfde mensen die zich daarmee bezighielden. Of mensen... het waren zonder uitzondering mannen geweest.

Totdat een maand geleden een groep vrouwen foto's van hun mijn-duiken op internet had gezet. Ze noemden zichzelf de Dykedivers. Niemand scheen te weten waar ze vandaan kwamen of wie ze eigenlijk waren, en ze gaven geen antwoord op vragen. In ieder geval niet op de vragen die Erik uit nieuwsgierigheid had gesteld.

Eerst was hij alleen een paar korrelige foto's tegengekomen op de website van de vrouwen. Daarna waren er films van geavanceerde duiken bij gekomen en gisteren opeens ook een fotootje uit een mijn in Dalarna.

Op de foto waren twee vrouwen in duikpak te zien, die in een nauwe mijnegang stonden. Ze hadden bleke wangen, een bloedrode mond en glanzend zwart haar dat los over hun schouders viel. Achter zich hadden ze met blauwe verf gesprayd: '2 september, 166 meter diepte.'

Onder de foto hadden de vrouwen gps-coördinaten vermeld, die een plaats dicht bij de Falu-kopermijn markeerden. Die positie was maar enkele tientallen kilometers verwijderd van Erik Halls zomerhuisje:

Ondergelopen mijnschacht uit de achttiende eeuw, die we op deze kaart /kopparkerget1786.jpg/ hebben gevonden, met dank aan het provinciaal archief van Falun. Voor wie het oud ijzer in het water weet te passeren: daarachter zitten gangen.

No country for old men;)

Het zelfremmende afdaalapparaat liet hem rustig in de diepte neer.

Boven bij de opening cirkelden de zwermen vliegen nog steeds rond, maar hierbeneden in het donker was Erik alleen. Hij ademde in door zijn mond om de zwavelstank niet te hoeven ruiken. Toen hij om zich heen keek, was het net alsof hij in een andere eeuw neerdaalde. Verroeste bevestigingspunten voor ladders, half ingestorte blinde schachten, haksporen van houwelen en breekijzers. Hij zette zich af tegen de wand en slingerde langs verbogen haken en roestige kettingen. In het flakkerende licht van zijn hoofdlamp kon hij cijfers zien die afmetingen aangaven in vadem en el.

Er was geen ruimte voor vergissingen als je in je eentje in een grot afdaalde. Maar dit zou niet moeilijk moeten zijn, hield hij zichzelf voor, gewoon een verticaal gat en vieze stutten die de druk van de rotsen al eeuwenlang wisten te weerstaan. Toch waren oude mijnen nooit echt veilig. Achter een schijnbaar nietig scheurtje kon een grote barst zitten. Als de wand scheurde, zou dat betekenen dat er boven hem opeens een rotsblok van een paar duizend kilo los zou kunnen schieten en naar beneden vallen.

Hoe ver was het nog?

Erik knakte een lichtstaaf en liet die vallen. Het opglouiende schijnsel verdween in het donker, maar toen, veel eerder dan hij had durven hopen, klonk er een plons. Hij zag het glinsterende, groene staafje in de diepte op het zwarte water dobberen. De hoogtemeter aan zijn pols gaf aan dat hij al een meter of zeventig was afgedaald, het was hier veel kouder. Op de bergwand voor hem glinsterde rijp en de volgende lichtstaaf landde op een ijsschots.

Toen ontdekte hij een klein plateau vlak boven het water. Het zat een meter of tien naar rechts, dus hij moest langs de grove rotsblokken

zwaaien om er te komen. Toen hij was geland begon hij de lijn in te halen waaraan de zak vastzat die daar nog ergens dreef. Het ophalen ging onverwacht moeizaam, aangezien de lijn vast bleef zitten tussen eilandjes van ijs.

Nu kwam het belangrijkste.

Hij pakte een spray-bus rode verf uit de beenzak van zijn droogpak en spoot met een paar snelle bewegingen de hoofdletters E en H op de muur. Onder de letters schreef Erik Hall: '7 september, diepte 91 meter.' Daarna pakte hij zijn onderwatercamera, hield die met gestrekte arm voor zich en maakte een paar foto's. Achter de contouren van zijn hoofd was zijn signatuur duidelijk te zien op de rotswand.

Toen bedacht hij dat hij echt in contact wilde komen met die vrouwen. Hij trok de neopreenkap van zijn hoofd en ging met een hand door zijn krullen. Nog een paar flitsen. Hij inspecteerde het resultaat op de display van de camera. Misschien was zijn haar wat dunner nu hij de dertig was gepasseerd, maar dat viel nog niet echt op. De wallen onder zijn ogen gaven vooral een dramatische indruk, dacht Erik bij zichzelf.

Vervolgens ging hij op zijn hurken zitten, in de stank en de kou. Hij probeerde te vergeten dat niemand wist dat hij hier was, en dat niemand hem zou missen als hij verdronk of verdween in de gangen diep onder de grond.

De Dykedivers hadden bouten achtergelaten waar hij zijn navigatielijns voor het duiken aan vast kon maken. Toen dat gebeurd was, trok hij zijn zwemvinnen over de sporen van zijn rubberschoenen. Hij zette zijn duikbril op, deed de regulator in en haalde voorzichtig adem. Nog voor hij had kunnen uitademen had hij al een grote stap in het water gezet. De rol touw die hij in zijn ene duikhandschoen hield trok snel strak, en boven zich zag hij hoe de sterke draad door een paar lagen ijs sneed toen die zijn zinkende lichaam volgde.

Onder het oppervlak slokten de donkere wanden van de grot het meeste licht van zijn voorhoofdslamp op. Toch was het zicht verhoudingsgewijs goed, en het streepje reikte verder dan hij had durven hopen.

Toen zag Erik iets glinsteren in de smalle lichtstraal, een metalen voorwerp een eindje verderop. Hij zette zich af tegen de wand van de schacht en schoot de lege ruimte in. De veiligheidslijn kwam achter hem aan en slingerde als een staart door het water.

In het licht van de lamp aan zijn rechterhand zag hij de bodem. Op de vloer van de schacht stond een koperen tank van zeker twee meter hoog. Er lag ook iets naast, met scherpe driehoeken... Hij pakte het blad van de cirkelzaag vast.

Toen hij eraan wrikte, brak de roestige naaf en de losgeraakte schijf draaide een paar stille rondjes op weg naar de bodem. Daar kwam hij tot rust, begraven in een laag bruingroene prut en slijk. Hij liet zijn duikhandschoen verder glijden en stootte per ongeluk een paar lange palen om. Er kwam modder omhoog en toen het zicht weer was opgeklaard, zag Erik de resten van de berries die waren gebruikt om het erts uit de mijngangen naar buiten te brengen.

Hij bewoog voorzichtig met zijn zwemvinnen en zweefde gewichtloos over een kruiwagen heen. Zijn onderwatercamera flitste en ving beelden van de ijzeren gereedschappen die lang geleden vergeten en achtergebleven waren. Fijnmechanische werktuigen, mokers, beitels, een bijl. Hij zag gebarsten pompstangen en nog iets verder weg... dat leken wel rails.

Erik liet zich zakken en kwam naast het smalle spoor neer. Hij keek op zijn dieptemeter: eenentwintig meter onder water. Ook als hij langzaam opsteeg om caissonziekte te voorkomen had hij nog genoeg perslucht. Hij zweefde boven het spoor dat hem van het middelpunt van de schacht wegleidde. In zijn nek sisten de belletjes van het luchtaggregaat, en hij kreeg het gevoel dat hij een steeds nauwere wig inging. Voorzichtig zette hij de punten van zijn zwemvinnen naar buiten om snelheid te minderen. Toen kreeg hij de getimmerde opening van een mijngang in het oog, waar een gele lap stof aan een haak was bevestigd.

Erik gleeed nog een paar meter door en bescheen de lap met het licht van zijn voorhoofdslamp. Wat daar hing was geen stof, maar een strook felgeel neopreen van zo'n zeven millimeter breed. Driedubbele naden, en gemaakt om goed zichtbaar te zijn in troebel water. De vrouwen hadden vast een oud nat pak in stukken geknipt om daarmee de ingang te markeren.

De gang was zo'n twee meter hoog en er stond een roestige ertswagon in. Boven de wagon was nog wat ruimte over en zo te zien zou hij er wel langs kunnen. Misschien was dit het begin van een kilometerslang stelsel van gangen en schachten – zonder een tekening of een kaart kon hij dat niet weten. Maar volgens de foto's van de Dykedivers moest dit ergens naartoe voeren waar het droog genoeg was om met los haar te staan.

Toen hij over de vastgeroeste wagon heen gekronkeld was, probeerde hij zijn snelheid geleidelijk aan te verhogen. Als hij een derde van de perslucht in reserve hield, had hij nog drie kwartier duiktijd. Nog hoogstens een kwartier in deze richting, dan moest hij omkeren en weer teruggaan naar boven.

Hoe verder hij de gang in kwam, des te steiler die werd. De opwaartse helling was nu elf graden en dat werd steeds meer. Misschien zat hij over een meter of honderd al op een hoger niveau dan de overstroming, en zou de gang daar droog zijn en vol met lucht. Of... de gangen, want nu was hij bij een vertakking gekomen. De linkerarm leek begaanbaar. De rechter daarentegen was nauwelijks een meter breed, benauwd en vervallen.

Met zijn voorhoofdslamp kon hij niet erg ver de donkere passage in kijken, maar hij zag wel een felgele strook neopreen, wat betekende dat de Dykedivers deze moeilijke route hadden genomen. Zij waren slank en ze waren met meer geweest, ze konden elkaar helpen. Hij was net als altijd alleen, en hij zou zich niet eens kunnen omdraaien als hij snel naar buiten moest, zo krap was het.

Erik liet zijn handschoen over het ijzige erts glijden en bleef gewichtloos hangen. Hij besloot de linkerarm te nemen, maar raakte al snel ontmoedigd, want na een klein stukje merkte hij al dat ook deze gang smaller begon te worden.

Tien meter, twintig, dertig. Straks kon hij beide wanden met zijn vingertoppen aanraken. Bij veertig meter schuurden zijn schouders langs de rots. Vijfenvertig. Twee ijzeren steunen vormden een nauwe poort. Hij draaide zijn lichaam opzij en wist zich erlangs te wurmen.

De gang werd steeds smaller en algauw kwam hij bij nog twee stutten, nu zo dicht bij elkaar dat hij de ene moest proberen weg te trekken om verder te komen. Erik richtte zijn lamp op de bevestigingspunten van de linkerstut in dak en vloer. Die zou hij niet los kunnen krijgen. Bij de rechter leken de bevestigingen bij de vloer verroest. Bij het dak waren er twee bouten losgeraakt... en twee leken nog vast te zitten.

Hij pakte de rechtersteunpaal vast en trok er voorzichtig aan. Hij gaf een paar miezigerie millimeters mee. Als hij echt een flinke ruk gaf...

Erik zweefde boven de rails van een smalspoor.

Toen liet hij zijn voorhoofdslamp zo ver mogelijk het donker van de gang afzoeken. Hier omkeren... hij duwde nog een keer tegen de stut, en die kwam met een lawine van gruis en steentjes onverwacht los van de muur. Het zicht werd troebel en hij dook in elkaar voor de instorting

van de rots, die nu elk moment een feit kon zijn. Even later begon hij met de duikhandschoenen voor zich door de modder te tasten. Met trage bewegingen wist hij de nauwe doorgang te passeren.

Na deze flessenhals werd de tunnel steeds breder. Erik bedacht dat hij zich moest haasten. Misschien kwamen de gang van de Dykedivers en deze gang even verderop weer bij elkaar. Hij was in een paar minuten zeker een meter of negentig à honderd verder gegleden. Honderdtwintig, honderddertig. Het zou niet veel langer moeten duren voor hij weer boven water kwam, want de opwaartse helling was nog steeds aanzienlijk.

Erik bewoog krachtig met zijn zwemvinnen en het licht van zijn voorhoofd zwaaide langs de wanden, op zoek naar hindernissen. Hij keek zo ingespannen opzij, dat hij bijna tegen een ijzeren deur aangezwommen was. Hij zag hem pas toen hij er nog maar een meter of wat vanaf was. Er zaten gaten in de deur, die compleet verroest was en aan scheve scharnieren aan de tunnelmuur hing. In een van de kieren zag hij de grendel die voorkwam dat de deur opengleed.

Erik liet het licht over het broze bruine metaal gaan. Wat was dat? Kalkafzetting?

Hij zwom ernaartoe.

Nee... geen kalk. Witte krijtstrepen. Iemand had met grote bibberige letters een onbegrijpelijk woord opgeschreven:

NIFLHEIMR

Niflheimr... heette die grot zo? Deze ijzeren deur was hoe dan ook het eindpunt, tenzij...

Erik zette de vingers van zijn duikhandschoen tegen het roestige oppervlak en gaf een voorzichtig duwtje.

De deur bewoog, hoe weinig het ook was.

Hij gaf een hardere duw, en door het water heen hoorde hij de scharnieren knarsen. Erik haalde diep adem door de regulator. Daarna duwde hij met beide duikhandschoenen hard tegen de deur.

De deur piepte en zwaaide open toen de scharnieren uit hun oeroude hengsels losraakten. In zijn val trok de deur een wolk derrie met zich mee en het water kleurde bruin. Hij moest weer zicht krijgen, hij pakte de wanden van de mijngang vast en zette af. De trap die zich achter de ijzeren deur bevond, zag Erik zo gauw niet eens.

Hij kwam met zijn voorhoofd tegen de onderste tree en in de vaart

werden zijn duikbril en regulator afgerukt. Hij kreeg zo'n schok van de plotselinge kou dat hij meteen een verstikkende slok water binnenkreeg. Daarna begon hij blind naar zijn reserveslang te tasten, maar die kon hij niet vinden. Met dichtgeknepen ogen maaide Erik in het rond, zijn longen schreeuwden om lucht.

Lucht...

Wanhopig hield hij zijn hoofd omhoog – alsof dat zou helpen – en was toen opeens weer met zijn hoofd boven water. Hij proestte en spugde en toen hij instinctief door mond en neus ademde rook hij die misselijkmakende stank weer. Hij hyperventileerde om niet voorover te klappen en meteen over te geven. Hij klom de laatste treden op en zakte in elkaar, nu alleen door zijn mond inademen, alleen door zijn mond...

Toen zijn ademhaling rustiger was geworden kon hij de drooggelegde gang in kijken. Hij rolde op zijn rug en rustte uit. Tot hij zich in staat voelde langzaam overeind te komen.

Erik merkte verstrooid op dat hij de touwrol kwijt was geraakt die de weg terug markeerde naar de schacht waar hij uit was gekomen. Die had hij vast per ongeluk losgelaten beneden bij de ijzeren deur, toen hij had rondgetast zonder iets te kunnen zien. Maar teruggaan om te zoeken... daar had hij de kracht niet voor. Hij kon nog even wachten, het water werd nog wel helderder.

De geur van verrotting maakte het moeilijk om na te denken.

Hij wurmde zijn voeten uit de zwemvinnen en trok de duikbril af die om zijn nek was blijven hangen. Hij wendde de voorhoofdslamp weg van het water en ging een kijkje nemen bij het vervolg van de mijn-gang. Die liep krap en vochtig verder door de pikzwarte duisternis. Hij ging staan op zijn versterkte rubberen duikschoenen en begon te lopen.

De tunnel was vlak en regelmatig waar het erts met behulp van explosieven was losgemaakt. Plotseling deelde die zich en hij sloeg rechts af. Even later kwam er weer een splitsing, maar hier lag de rechtersgang vol stenen. Links dan maar, en daarna bij een driesprong weer rechts. Maar dat was een doodlopende gang, dus terug naar de driesprong, maar uit welke tunnel was hij eigenlijk gekomen? Besluiteloos bleef hij in de geur van dood en verrotting staan.

Na een korte pauze bewoog hij zich voorovergebogen steeds verder het labrynt in. Hij had een vaag gevoel dat hij in noordelijke richting bewoog en zijn ademhaling veranderde in dampende rookwolken. Er